

Bokanmeldelse

*Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin (red.):
Lokale liv. Fjerne forbindelser. Studier av børn, unge og migration.*
Hans Reitzels Forlag 2005, 300 s. ISBN 87-412-0241-4

Bokanmeldelse v/Trude Brita Nergård

Et viktig fokus i antropologisk forskning er sosiale nettverk og deres betydning for migrasjonsprosessen. Folk migrerer ikke som enkeltindivid, men som medlemmer av grupper eller familier. Migrantene bevarer ofte tette forbindelser til opprinnelsesstedet og til menneskene de har forlatt, og fortsetter å være aktive medlemmer av avsenderlandets samfunn. Slik utvikles translokale sosiokulturelle system som forbinder avsender- og mottakerlandet. Migrantene utvikler med andre ord en samtidighet av forskjellige kulturelle og stedlige tilhørighetsforhold. Dette innebærer også at integrasjonsprosessen som barn og unge gjennomgår er atskillig mer sammensatt og kompleks enn man tidligere forestilte seg.

Barn og unges rolle i en migrasjonsprosess er et hovedperspektiv i den danske boka *Lokale liv. Fjerne forbindelser*. Studiene er ifølge redaktørene inspirert av nyere forskning hvor barn og unge betraktes som sosiale og kulturelle aktører som er med på å prege den samfunnsmessige utviklingen, og ikke bare er mottakere av voksnes sosialiseringsforsøk. Å koble migrasjon og barn/unge er nyttig fordi det kan bringe større forståelse for den sentrale rollen som disse ofte spiller både i forhold til å opprettholde sosiale relasjoner og kulturelle identiteter på tvers av geografiske grenser, og i forhold til å forandre dem.

Lokale liv. Fjerne forbindelser består av 14 kapitler i tillegg til innledningen, og er basert på bidrag fra like mange forfattere. Hvert av kapitlene presenterer casestudier som med utgangspunkt i etnografisk feltarbeid belyser sentrale problemstillinger som vedrører barns og unges rolle i migrasjonsprosessen. Aldersspennet går fra barn i barnehagealder til unge om er i ferd med å flytte hjemmefra.

De fleste fortellingene handler om barn og unge med innvandrerbakgrunn som er bosatt i Danmark, men det er også flere eksempler på studier fra andre land. Ett av kapitlene dreier seg således om barn og unges identitetsdannelse i en canadisk skole, tre andre kapitler om unge som flytter fra landsbygda til storbyen i henholdsvis Nepal, Uganda og Peru. Håpet deres

er å oppnå sosial og økonomisk mobilitet og unngå stigmatiserende kategoriseringer.

Av redaktørenes innledning går det fram at bokas fokus er rettet mot de ”små fortellingene”. Tradisjonelt har de vært viet lite plass i migrasjonsforskningen. ”De små fortellingene” tar utgangspunkt i de konkrete livssammenhengene som barna og de unge immigrantene og deres familier inngår i.

I den første delen av boka kalt ”Socialisation og institusjonelle logikker”, er utgangspunktet institusjoner. Den handler om hvordan skoler og barnehager fungerer som fysisk og sosial ramme for barna og de unge immigrantenes dagligliv, og representerer arenaer hvor de blir eksponert for mottakerlandets sosiale og kulturelle praksiser. Det dreier seg om hvordan barns atferd i barnehagen blir tolket forskjellig (immigrantbarnas atferd fortolkes ofte med utgangspunkt i generelle kulturelle og sosiale kategorier, mens etnisk danske barns oppførsel forklares ved familiespesifikke forhold), om hvordan foreldrene må forholde seg til barnehagens praksiser. Det vil si om hvordan den institusjonelle praksis strekker seg utover barnehagen og inn i familiene (den ”stille integration”). Videre handler det om hvordan etniske minoritetsgutter i den danske skolen, til tross for forskjellig kulturbakgrunn, ender i samme posisjon som ”ballademagere” – dvs. de som lager bråk i klassen. De lager en motstandskultur hvor ”ballade” og sabotasje av undervisningen blir deres våpen mot den dominans og stigmatisering de opplever i skolen. Slik ender de i en sirkel hvor problematisk atferd og stigmatisering forsterker hverandre gjensidig. Selv om de etniske minoritetsgutters atferd kan forstås som en reaksjon på en underprivilegert, kulturelt fremmed og stigmatisert posisjon, blir den ofte av andre fortolket og tillagt en etnisk og religiøs betydning. Selv land som har en erklært multikulturell politikk (Canada), er preget av etniske hierarkier med den nordamerikanske, anglosaksiske kulturen i den mest framtrædende posisjonen. Multikulturell kulturforståelse og retorikk er med andre ord ikke nok til å hindre at det skjer en markering av kulturelle grenser og forskjeller barna imellom.

Del 2 har overskriften ”Mobilitet og marginalisering”. Det sentrale temaet her er barna og de unges forhandlinger av sosiale kategorier og egne identiteter. Dataene er blant annet hentet fra Nepal og Peru og viser hvordan både første og annen generasjon innvandrerbarn og -unges forbindelse til sine eller foreldrenes opprinnelsessteder, binder dem til bestemte kategorier, som igjen er forbundet med bestemte sosiale posisjoner og fellesskap. De må hele tiden forholde seg til det omgivende samfunnets kategorisering

av dem som annerledes. Men barn og unges konstruksjon av tilhørighetssteder refererer ikke nødvendigvis til deres foreldres opprinnelse, det vil si til geografisk eller etnisk identitet. Snarere skaper den oppvoksende slekt tilhørighetsrelasjoner i de ulike livssfærer som de inngår i, i deres hverdagsliv. For eksempel kan sportsklubber representere et slikt lokalt tilhørighetssted (kapittel 8). Det gjelder også for dem som migrerer/flytter innenfor sitt eget land (Danmark).

Mens de to første delene omhandler *sted i rom*, dreier den tredje delen av boka seg om ”*sted i tid*”, det vil si at barn og unges posisjon i generasjonssystemet betraktes som et sosialt sted. Denne posisjonen endres i migrasjonsprosessen. Fortellingen om barn i kirkeasyl (basert på data fra Norge) er kanskje den aller tydeligste illustrasjonen av dette. De to neste kapitlene handler om unge på terskelen til voksenlivet. Integrasjon i arbeidsmarkedet og inntreden i ektestanden utgjør de viktigste ingrediensene for å oppnå status som voksen. I kapittel 13 beskrives minoritetsunges møte med det danske arbeidsmarkedet, mens det etterfølgende kapitlet handler om et ungt pakistansk pars forhandlinger med sine foreldre i forhold til valg av ektefelle. For mange unge er det å flytte fra et sted til et annet en viktig forutsetning både for sosial og økonomisk mobilitet, og for anerkjennelse som voksen. I noen tilfeller vil forflytningen foregå over korte avstander, mens det for andre vil skje over lang avstander (både fysisk og sosiokulturelt), eksempelvis i Uganda, hvor noen unge flytter til hovedstaden, mens andre etablerer sin voksenstatus ved å få seg en jordlapp i nærheten av foreldrene (kapittel 15).

Alt i alt finner jeg boka *Lokale liv. Fjerne forbindelser* meget leseverdig. Fortellingene er korte, engasjerende og morsomme å lese, og gir god innsikt i de respektive problemstillingene de skal belyse. Kapitlene kan leses enkeltvis eller samlet slik de er sortert i de tre delene. Innledningen er innsiktsfull og gir god leserveiledning, og kan med fordel leses både før og etter at kapitlene er gjennomgått.

Trude Brita Nergård
Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring (NOVA)
Postboks 3223 Elisenberg
NO-0208 Oslo, Norge
e-post: trude.nergard@nova.no